یک عکس، یک خاطره

بابی‌مور (نفر دوم، نشسته از راست) در صحنه‌ای از فیلم «فرار به سوی پیروزی» - ۱۹۸۱

۲۷ سال پیش در چنین روزی، برابر ۲۴ فوریه ۱۹۹۳ میلادی، بابی مور، فوتبالیست سرشناس بریتانیایی در ۵۲ سالگی بر اثر عوارض ناشی از بیماری سرطان روده و کبد درگذشت. مور در جام جهانی ۱۹۶۶ انگلستان، به عنوان کاپیتان تیم ملی فوتبال کشورش، هم بازی‌های خود را تا فینال بازی‌ها و نهایتاً کسب عنوان قهرمانی جهان رهنمون کرد.

دژاوو

کودتای نرم در چکسلواکی

[شهروند] وقتی در بهار ۱۹۴۵ میلادی سنگرهای دفاعی متحدین در اروپا یکی‌یکی فرو ریخته و ارتش اتحاد جماهیر شوروی در جبهه شرقی شهر به شهر و کشور به کشور پیشروی می‌کرد، همه در باد پیروزی بر آلمان هیتلری خوابیده و کمتر کسی نگران طوفانی بود که عقلای قوم وزیدنش را از خیلی قبل‌تر هشدار می‌دادند. طوفانی که رنگ آن سرخ بود و جلوه‌اش چنان که ملت‌های خسته از جور نازی‌ها را به خود جلب می‌کرد. در این برهه جدید، خواصی که کعبه آمال خود را در مسکو جست‌وجو می‌کردند، وظیفه راهبری عوام را برعهده گرفتند و با تشکیل احزاب دارای گرایش‌های چپ یارکشی را کلید زدند. جلوه و کشش شعارهای عدالت‌خواهانه و برابری‌طلبانه کمونیست‌ها در سرزمین‌هایی که حول اتحاد جماهیر شوروی پراکنده بودند برد و نفوذ بیشتری داشت و این چنین شد که در اکثر آنها چپ‌گرایان یا به کمک صندوق رأی یا به زور سرنیزه و جنگ داخلی قدرت سیاسی را در دست گرفتند. در اروپا اما به عنوان خط مقدم جبهه تقابل با نازی‌ها وضع به‌گونه دیگری رقم خورد و خصوصا نیمه شرقی آن به دلیل حضور فیزیکی ارتش سرخ روند کمونیزه‌شدن همه چیز سرعت گرفت. لهستان، رومانی، مجارستان، چکسلواکی، یوگسلاوی، بلغارستان و آلبانی از جمله کشورهایی بودند که بعد از پایان جنگ جهانی دوم امواج مطالبات چپ‌گرایانه در آنها با هدایت غیرمستقیم و بعضا مستقیم اتحاد جماهیر شوروی به حرکت درآمدند و در اندک مدتی دولت‌هایشان را به نزدیک‌ترین متحدین سیاسی ایدئولوژیک مسکو در شرق اروپا تبدیل کردند.

تناقض محبوبیت بالا و رأی شکننده

کیفیت کمونیزه‌شدن هریک از سرزمین‌های واقع در شرق اروپا چه به لحاظ شکلی و چه به لحاظ ماهوی تفاوت‌هایی اساسی با هم داشتند، اما بی‌شک یکی از کشورهایی که روندی پرفرازونشیب را در این مرحله از تاریخ اروپا طی کرد و سرمنشأ بسیاری از اتفاقات و کنش‌های سیاسی بعدی در این قاره شد، چکسلواکی بود. در روزهای آغازین جنگ جهانی دوم شمار کمونیست‌های چکسلواکی از ۵۰ هزار نفر فراتر نمی‌رفت اما وقتی در تابستان ۱۹۴۵ آخرین سرباز آلمان نازی از خاک چکسلواکی خارج شد و جای خود را به ارتش آزادی‌بخش اتحاد جماهیر شوروی داد، یک‌میلیون و ۳۵۰ هزار کمونیست ثبت‌نام‌شده در این کشور وجود داشتند که تحت رهبری «کلمنت گوتوالد» دبیرکل حزب کمونیست چکسلواکی خواستار برپایی یک دولت کاملا سوسیالیستی در چکسلواکی برخاسته از خاکستر جنگ جهانی دوم بودند. با وجود جذابیت و کشش احزاب چپ، اما همه ساکنان چکسلواکی آمادگی پذیرش کمونیزم به عنوان سیستم حکومتی جدید کشورشان را نداشتند و درست به همین دلیل حزب کمونیست این کشور در نخستین انتخابات انجام‌شده پس از پایان جنگ بیش از ۳۸ درصد آرای رأی‌دهندگان را به دست نیاورد، هرچند با همین مقدار نیز توانست به عنوان حزب پیروز انتخابات در روند تشکیل دولت دست بالا را داشته باشد؛ کما اینکه بعد از انتخابات نیز «ادوارد بنش» رئیس‌جمهوری چکسلواکی، کلمنت گوتوالد دبیرکل حزب کمونیست را مأمور تشکیل کابینه کرد.

دخالت شوروی و حساس‌شدن غرب

به دلیل اکثریت داشتن احزاب غیرکمونیست در پارلمان، گوتوالد نتوانست همه وزارتخانه‌ها را در اختیار خود داشته باشد. این چیزی نبود که کمونیست‌ها خواهان آن باشند و از اینجا به بعد اختلاف بین احزاب لیبرال و حزب کمونیست شکلی عینی و جدی‌تر به خود گرفت. کمونیست‌های چکسلواکی که از مدت‌ها پیش طرفداران دو آتشه خود را در مراکز مهمی چون نیروهای مسلح و خصوصا پلیس ملی نفوذ داده بودند، با آوردن طرفداران خود به خیابان‌ها و ایجاد درگیری و تنش- بدون نگرانی از بابت دخالت پلیس و ارتش- کشور را در یک بحران سیاسی بزرگ فرو بردند. اما حرکت نهایی پس از تأیید ضمنی مسکو و اعلام حمایت کرملین از کلمنت گوتوالد و طرفدارانش آغاز شد و کمونیست‌ها با حمله به وزارتخانه‌هایی که در اختیار احزاب غیرکمونیست بودند، مقدمه اتفاقی را که در تاریخ سیاسی جهان از آن با عنوان «کودتای چکسلواکی» یاد شده است، فراهم آوردند. با نزدیک شدن کشور به لبه جنگ داخلی، عاقبت ادوارد بنش رئیس‌جمهوری چکسلواکی گوتوالد را با اختیارات نامحدود مسئول تشکیل دولت کرد و به این ترتیب حزب کمونیست با یک کودتای نرم موفق شد زمام امور کشور را در دست بگیرد. نحوه تشکیل دولت در چکسلواکی جهان غرب را بیش از پیش به دخالت‌های مسکو در اروپای شرقی حساس کرد و روند تشکیل پیمان آتلانتیک شمالی «ناتو» را سرعت بخشید.

منبع: «جنگ سرد» نشر ققنوس

عکس کلمنت گوتوالد و ژوزف استالین در کنار هم - کنگره حزب کمونیست چکسلواکی ۱۹۴۷

معما

«عملیات فاو» و صدور قطعنامه شتابزده ۵۸۲

وقتی از قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد با موضوع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران صحبت به میان می‌آید، نخستین چیزی که در ذهن اکثر ما ایرانی‌ها نقش می‌بندد، عدد «۵۹۸» است، یعنی شماره قطعنامه‌ای که پذیرفتن آن از سوی ایران به پایان جنگ منجر شد. «قطعنامه ۵۹۸» که ۲۹ تیرماه ۱۳۶۶ خورشیدی، برابر ۲۰ جولای ۱۹۸۷ میلادی صادر شد، از دیدِ تهران نزدیک‌ترین- و نه بهترین- دستورالعمل به خواسته‌های ایران در موضوع جنگ تحمیلی بود. قطعنامه‌ای که با پذیرش آن، پس از هشت سال آتش‌بس در مرزهای دو کشور برقرار شد و نیروهای حافظ صلح سازمان ملل برای نظارت بر حسن اجرای مفاد قطعنامه در طول مرز ایران و عراق مستقر شدند. اما تا پیش از صدور این قطعنامه، شورای امنیت سازمان ملل متحد تقریبا هر سال یک قطعنامه جدید در خصوص جنگ ایران و عراق صادر می‌کرد که به دلیل لحاظ نشدن مهم‌ترین شرط ایران یعنی شناسایی متجاوز، بلافاصله از سوی ایران رد می‌شد. نگاه جانبدارانه قدرت‌های حاضر در شورای امنیت سازمان ملل متحد در این مقوله تا بدانجا بود که حتی گاهی این قطعنامه‌ها و مقطع زمانی صدور آنها شائبه حمایت این نهاد بین‌المللی از عراق را به اذهان متبادر می‌کرد. در همین خصوص یکی از قطعنامه‌هایی که از نگرانی شورای امنیت نسبت به وضع عراق در جبهه‌های نبرد پرده برداشت، «قطعنامه ۵۸۲» بود که ۳۴ سال پیش در چنین روزی، برابر پنجم اسفند ۱۳۶۴ خورشیدی صادر شد و در آن به موضوعاتی از قبیل غیرقابل قبول بودن کسب اراضی از طریق زور و همچنین احتراز از همه اقداماتی که ادامه و تشدید منازعه را در پی دارد، تأکید شده بود. اما نکته‌ای که این قطعنامه را به حرکتی مشکوک و در جهت حمایت از تجاوزگری عراق تبدیل کرد، مقطع زمانی صدور آن بود، یعنی فقط چند هفته پس از فتح جزیره فاو از سوی نیروهای ایرانی! در این قطعنامه نیز همچون دیگر قطعنامه‌های صادر شده با موضوع جنگ ایران و عراق موضوع شناسایی متجاوز مغفول واقع شده بود و به‌رغم استقبال بغداد از صدور آن، تهران ضمن بی‌اعتبار شمردن توصیه‌های کلی شورای امنیت مبنی بر خاتمه دادن به خصومت‌ها، پذیرش آن را از اساس رد کرد. بعد از «قطعنامه ۵۸۲» و تا پیش از صدور «قطعنامه ۵۹۸»، شورای امنیت سازمان ملل متحد، یک قطعنامه دیگر صادر کرد که به «قطعنامه ۵۸۸» مشهور شد و در آن نسبت به استفاده مکرر عراق از سلاح‌های شیمیایی موضع‌گیری خفیف شده بود.

جدول

شماره ۱۹۱۹

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱										■					
۲		■							■					■	
۳			■					■					■		
۴				■			■			■					
۵					■						■				
۶						■						■			
۷	■								■				■		
۸		■						■						■	
۹				■			■					■			■
۱۰					■					■					
۱۱						■					■				
۱۲							■		■			■			
۱۳				■				■					■		
۱۴					■									■	
۱۵						■									

افقی ۱- معاینه و دیدن مجراها و حفره‌های داخلی بدن- شهری باستانی در شهرستان کنگان استان بوشهر ۲- ورزش جذاب- گله‌کننده ۳- فرمانده بدن- نوزاد نابالغ برخی حشرات- حلال رنگ- محل ورود ۴- آنتی‌فاز- ماه سرد- طبقه پایین کشتی- از شهرهای زیارتی عراق ۵- سهل‌سازی مانند تار دارای دسته‌ای بلند- مس ۶- سخنان بیهوده- بیماری تورم رگ‌های پا- مقابل کیفی ۷- غده کنترل‌کننده ترشح هورمون‌های بدن- کلام و سخن- ورزش مادر ۸- از بین رفته گرسنه بامدادی ۹- دوستی- شغل- بارگنج فرهنگستان ۱۰- تصدیق خودمانی- زنگ کلیسا- ناجور و نامناسب ۱۱- قبا- طبیعی و متوسط- ندا دهنده ۱۲- شمارگان- ماه شعرا- سنگ آسیاب- مردم ۱۳- ارجمندی- بویایی- درودگر- برهنه ۱۴- زاییده‌شدن- چهارنعل رفتن اسب ۱۵- پایتخت مصر- از اقوام گذشته ایرانی و صاحب بزرگ‌ترین امپراتوری

حل جدول شماره ۱۹۱۸

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ب	ه	ا	ر	ک	ش	ن	د	ه	■	ب	ی	ن	و	ا
۲	ه	و	و	■	ا	ن	ب	ه	■	ک	ز	م	ه	■	ر
۳	د	ر	■	ه	ر	ی	ا	■	ق	ا	ر	ن	■	ذ	ن
۴	ا	■	ا	ر	ا	ت	■	د	ا	ر	ک	■	ز	و	ج
۵	ش	و	م	ی	ن	ه	■	ا	م	ی	■	ت	ن	پ	■
۶	ت	س	و	■	ه	و	د	■	ت	■	ک	ر	گ	■	پ
۷	ف	و	ا	ق	■	س	و	ت	■	ح	ی	ا	■	و	و
۸	ر	س	ت	ن	ی	■	ر	ن	ج	■	م	م	ز	ی	ی
۹	د	ه	■	و	ش	ی	■	ش	ا	خ	■	پ	و	ی	ن
۱۰	ی	■	ب	ی	ش	■	ل	■	ت	ش	ک	■	ن	د	و
۱۱	■	پ	ی	ل	■	ا	م	ر	■	پ	ا	ل	■	ن	س
۱۲	ک	و	د	■	ت	م	س	ا	ح	■	ر	و	ن	■	ا
۱۳	ز	ل	■	س	ر	ا	ی	■	ر	ا	پ	ط	■	ن	ی
۱۴	د	■	ه	ا	و	ن	■	ش	ا	ک	ر	■	ت	ب	ر
۱۵	م	ا	ل	ز	ی	■	م	ح	م	و	د	ع	ب	ا	س

عمودی ۱- باشگاه فوتبالی در انگلستان- مجموعه تلویزیونی به کارگردانی انوشیروان ارجمند درباره حوادث عاشورا و کربلا ۲- از همسایگان شمالی کشورمان- دالان ۳- از سازهای ضربی- شاهین شکاری- فرمان دادن- عمق ۴- تکان و ضربه- آلوده و نجس- شیوه‌ای در نقاشی برای نشان دادن سایه و روشن ۵- مرکز فرماندهی- نوار افتتاح- قطرات ریز آب روی برگ ۶- چوب کوچک آغشته به گوگرد- جوشش و جهیدن- بالا آمدن آب دریا ۷- سی‌امین حرف الفبا- وعده نیک- گوشت خردشده ۸- گذرگاه رود- نانوا- کلبه و آلونک- آب جامد ۹- محل پخت نان- سازمان فضایی آمریکا- نغمه و سرود ۱۰- چیز- از سبزی‌های خوردنی- ناچار ۱۱- هر دوره نمایش فیلم- آغشته و مخلوط کردن- نوعی پارچه نخی ۱۲- اسب اصیل و خوب- جوانان- ترس ۱۳- همسایه تهران- آزمایش- کیسه بزرگ- بانگ نهیب ۱۴- دخل و عایدی- ردیاب ۱۵- سازمان یا انجمنی که برای اداره یک رشته ورزشی تشکیل می‌شود- بزرگ‌ترین سنگ نبشته جهان

تاریخ‌نگار

۹۶ سال پیش در چنین روزی، برابر پنجم اسفند ۱۳۰۲ خورشیدی، **پرویز شاپور**، نویسنده و روزنامه‌نگار ایرانی در قم به دنیا آمد. شهرت او بیش از هرچیز به خاطر نوشته‌های کوتاه، طنزآمیز و ظریفی بود که به انتخاب شاپور نام «کاریکلماتور» بر خود داشتند. شاپور در ۳۰ سال نخست زندگی‌اش چیزی ننوشت، اما در ۴۶ سال بعدی آثاری کم‌حجم اما پرمحتوا از خود به یادگار گذاشت.

تأسیس هواپیمایی ملی ایران با نام هما (۱۳۴۰ خورشیدی)

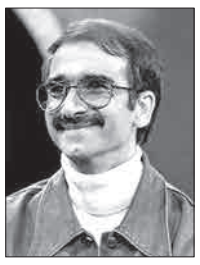

۴۰ سال پیش در چنین روزی، برابر پنجم اسفند ۱۳۵۸ خورشیدی، **پرویز فنی‌زاده**، بازیگر برجسته تئاتر، سینما و تلویزیون ایران در ۴۲ سالگی درگذشت. فنی‌زاده در سال ۱۳۵۲ به خاطر بازی در فیلم «رگبار» جایزه بهترین بازیگر نقش اول مرد را از جشنواره سینمایی سپاس دریافت کرد، هرچند بسیاری شاه‌نقش او را ایفای نقش مش‌قاسم در سریال تلویزیونی «دایی‌جان ناپلئون» می‌دانند.